

**Beleids- en beheer visie
Gemeentelijke Begraafplaats
gelegen aan de Schoolstraat te
West-Terschelling**

Staf
Publiek

Mei 2022

Beleids- en beheer visie Gemeentelijke Begraafplaats gelegen aan de Schoolstraat West-Terschelling

Inhoudsopgave:

Beleidsvisie

Aanleiding	blz. 3
Doelstelling	blz. 3
Historie	blz. 4
Onderzoek	blz. 4
Inventarisatie waardevolle grafmonumenten	blz. 4
Rechten ten aanzien van de uitgegeven graven	blz. 7
Opnieuw gebruiken van grafruimte	blz. 11
Tarieven	blz. 12
Communicatie	blz. 12
Samenvatting en conclusies	blz. 13

Beleidsvisie en beleidsregels behoud en beheer Gemeentelijke Begraafplaats gelegen aan de Schoolstraat te West-Terschelling.

Aanleiding

Er zijn twee gemeentelijke begraafplaatsen op Terschelling. Het gaat hierbij om de Gemeentelijke Begraafplaats aan de Longway en de 'Oude' Begraafplaats aan de Schoolstraat. In 2012 is (deel-)beleid ontwikkeld vanuit de urgentie om bestaande grafruimte opnieuw in gebruik te kunnen nemen op de Gemeentelijke Begraafplaats aan de Longway. Met deze beleidsformulering is bereikt dat er voor de komende jaren weer grafruimte beschikbaar is.

Aldus is er beleid geformuleerd om het gebruik van de Gemeentelijke Begraafplaats aan de Longway toekomst bestendig te maken.

In de genoemde beleidsvisie is voorts aangegeven dat ook de wijze van beheer van de oude begraafplaats aan de Schoolstraat nader moet worden onderzocht. Het historische karakter van deze begraafplaats maakt echter dat er op die plek andere afwegingsfacetten meespelen die meer tijd vragen dan de eerste noodzaak om voor de periode vanaf 2014 daadwerkelijk capaciteit aan grafruimte beschikbaar te hebben.

Nu het een gegeven is dat het karakter van beide begraafplaatsen zeer verschillend is, zal in deze beleidsvisie specifiek worden ingegaan op de beheertaken, en de wijze waarop de oude begraafplaats aan de Schoolstraat naar de toekomst wordt beheerd en gebruikt.

Separaat aan de ontwikkeling van beleid voor de oude begraafplaats aan de Schoolstraat is het noodzakelijk om de beheerverordening voor de gemeentelijke begraafplaatsen te herijken. Deze verordening stamt uit 2004 terwijl nadien wijzigingen in de Wet op de lijkbezorging zijn doorgevoerd die herziening van de verordening noodzakelijk maken. Tegelijkertijd wordt gekeken of er nadere regels moeten worden opgesteld inzake het opnieuw uitgeven van grafruimte op de oude begraafplaats aan de Schoolstraat.

Doelstelling.

Doel van deze Beleidsvisie is om voor de beheerder/eigenaar, de gemeente Terschelling, en voor derden een goed inzicht te geven in de noodzaak van behoud en beheer van de oude begraafplaats aan de Schoolstraat, de wijze waarop de begraafplaats in de toekomst wordt beheerd en in beperkte mate als begraafplaats in gebruik kan blijven. Hoewel reeds veel onderzoek heeft plaatsgevonden, is een aantal zaken nog niet nader uitgewerkt.

De na te streven doelen van dit plan zijn:

- het inzichtelijk maken of er nog rechten op de aanwezige graven bestaan.
- het voor langere tijd toekomstbestendig maken van de begraafplaats.
- het op adequate wijze conserveren van de geschiedkundige, cultuur-, architectuur- en funerair-historische waarden van de begraafplaats;
- het treffen van zodanige maatregelen dat verval van de grafmonumenten en de begraafplaats als geheel wordt vertraagd en in een wenselijke richting wordt bijgestuurd;
- het verankeren van de begraafplaats in de lokale gemeenschap door het benadrukken en uitdragen van het cultuurhistorisch karakter van de begraafplaats, waartoe ook het houden van rondleidingen behoort, een bezienswaardigheid met een eigen karakter;
- het bieden van mogelijkheden tot kennisoverdracht door het verzorgen van publicaties (analoog en digitaal), het betrekken van scholen en historische werkgroepen;
- het, onder specifieke voorwaarden, in stand houden van een beperkte mogelijkheid voor het doen van begravingen.

- het in standhouden van de mogelijkheid om urnen bij te zetten in de daartoe bestemde urnenmuur.
- het in stand houden van de gezamenlijke beeldbepalende waarden van de aanwezige grafmonumenten. Grafmonumenten vormen een belangrijk onderdeel van de begraafplaats. Ze bepalen door hun vormgeving, eenvormigheid en materiaaltoepassing in hoge mate het beeld van de begraafplaats. Het geheel van grafmonumenten vormt samen een karakteristiek beeld, waarin sommige individuele grafmonumenten een hoofdrol spelen terwijl andere van ondergeschikt belang zijn.

Historie.

In de middeleeuwen zal op West-Terschelling begraven zijn geweest nabij de oude Brandaris of de Sint Nicolaaskerk. Nadat beide gebouwen door de zee waren verzwolgen is er in 1663 een nieuwe kerk gebouwd, de huidige Westerkerk.

In deze kerk en op de beperkte ruimte er naast, de kerkentuin, is tot 1829 begraven. Met ingang van dat jaar werd het niet meer toegestaan om in kerkgebouwen of in dichte bebouwing te begraven. De noodzaak om een nieuwe begraafplaats aan te leggen was daarmee een gegeven. Er werd een plek aangegeven ten noorden van de Brandaris, een stuk duinweide in de zogenaamde "Groente". Aanvankelijk is de begraafplaats beperkt in omvang, ca. 20 x 30 meter. In januari 1829 wordt er voor het eerst begraven. Later is de omvang van de begraafplaats wel uitgebreid maar ook dat noopte tot een intensief gebruik van de beschikbare ruimte. De graven zijn dicht bij elkaar gelegen en op het oudste gedeelte zijn geen looppaden aangelegd. Alle ruimte werd als grafruimte gebruikt, wat in de negentiende eeuw vrij gebruikelijk was.

Op de grafvelden is een verscheidenheid aan grafmonumenten in verschillende vormen, materialen en typen aanwezig. Vergrijsde, verweerde hardsteen met in zwart opgebrachte belettering zijn daarin de meest voorkomende verschijningsvormen en deze zijn sterk bepalend voor de belevingswaarde van de begraafplaats. De grafmonumenten passen in een traditie die op de andere eilanden, de kust van Groningen, Fryslân en Noord Holland in de negentiende eeuw gemeengoed was. De begraafplaats bevat waardevolle onderdelen van het funeraire verleden en laat in de beeldtaal op de grafmonumenten de directe verbondenheid zien met de geschiedenis van de eilander gemeenschap. De verbondenheid van de gemeenschap met de zee, de scheepvaart komt nadrukkelijk tot uiting op deze plek. De zee die mensen een bestaan bood maar tegelijkertijd ook tal van levens nam.

De capaciteit van de begraafplaats was tegen het einde van de Tweede Wereldoorlog wel zo'n beetje ten einde. In de Tweede Wereldoorlog was door de bezetter voor de talloze drenkelingen een militaire begraafplaats aangelegd in het bosgebied ten noorden van het dorp West-Terschelling. Aansluitend aan deze begraafplaats verwierf de gemeente Terschelling een stuk grond van Staatsbosbeheer waarop de nieuwe algemene begraafplaats werd ingericht. Vanaf dat moment vonden verreweg de meeste begravingen op deze nieuwe begraafplaats plaats en nam het aantal begravingen op de oude begraafplaats aan de Schoolstraat af.

Onderzoek.

Na 1997 hebben er diverse inventarisaties en adviezen met betrekking tot de inrichting plaats gehad door Ing. H.Th.E.M. Siebelt, Todo Groenadvies en Hulsman Producties. Dit heeft geleid tot onder meer een aantal fysieke activiteiten op de begraafplaats zoals het bouwen van een urnenmuur, het aanbrengen van nieuwe beplanting en het plaatsen van nieuwe hekwerken.

Nog steeds, zij het op bescheiden schaal, vinden er begravingen op de oude begraafplaats aan de Schoolstraat plaats. Vooralsnog vormen de nieuwe grafmonumenten op sommige van deze graven geen inbreuk op de karakteristiek.

In het voorgaande is gewezen op de grote cultuurhistorische waarde van de begraafplaats. Dit gegeven is aanleiding geweest om deze waarden nader te onderzoeken en in kaart te brengen.

Het rapport van de heer Siebelt uit 1997 geeft aan dat belangrijke taakvelden ten aanzien van het in stand houden van de oude begraafplaats aan de Schoolstraat zijn:

- conserveren en beschermen van de historische waarden,
- bewaarplaats voor urnen,
- inrichten parkachtig plantsoen,
- museumveld graftekens.

De bevindingen van de heer Siebelt zijn vervolgens de opmaat geweest voor het toekomstplan, opgesteld door Todo Groenadvies, voor de gemeentelijke begraafplaatsen dat in opdracht van het college in 2004 is opgesteld.

In de rapportage geeft Todo in 2004 ten aanzien van de oude begraafplaats aan de Schoolstraat aan:

De graven op de begraafplaats aan de Schoolstraat zijn in parallelle rijen zonder paden uitgegeven. Veel van de graven zijn gras, deels liggende en deels staande monumenten. De velden zijn niet eenvoudig toegankelijk.

De graven op de oude begraafplaats zijn voor onbepaalde tijd uitgegeven. Ze vormen een eenheid door eenduidigheid in kleur, materiaalgebruik en tijdsbeeld. Op de grafstenen is veel symboliek te vinden. De graven hebben ondanks hun ouderdom een verzorgd karakter. De graven die aan de gemeente zijn vervallen kunnen geruimd worden, indien het volgende onder a. niet van toepassing is.

- a. Welke graven van bijzonder waarde zijn en zo compleet mogelijk bewaard dienen te blijven.*
- b. Welke graven een geringe waarde hebben en mogelijk voor hergebruik of heruitgifte in aanmerking komen.*
- c. Welke moderne materialen in relatie tot de oude monumenten kunnen worden toegestaan voor nieuwe grafmonumenten.*

Om op zorgvuldige wijze te bepalen welke graven, c.q. grafmonumenten, tot de hiervoor genoemde categorieën a. of b. behoren heeft het gemeentebestuur in 2004 aan Hulsman Producties uit Rotterdam opdracht gegeven om een inventarisatie en waardering op te stellen ten aanzien van de aanwezige grafmonumenten. Dit bureau heeft een selectie toegepast die is gebaseerd op kunst- en cultuurhistorische, funerair-historische, religieus-historische en historische aspecten.

De kunst- en cultuurhistorische aspecten zien dan met name op de stijlkenmerken van de graftekens, de grafische vormgeving, de detaillering, de ouderdom en de zeldzaamheid. De funerair-historische aspecten betreffen de typologie van de stenen, figuratieve motieven en symboliek, decoratieve motieven en teksten. Het religieus-historische aspect betreft de verwijzing naar het christelijk geloof. Bij de historische aspecten is gelet op grafmonumenten van personen die van bijzondere betekenis zijn geweest voor het eiland en op teksten die verwijzen naar de geschiedenis van het eiland en haar bewoners. Meestal zijn de graftekens vanuit meer dan één oogpunt waardevol.

Inventarisatie waardevolle grafmonumenten

De inventarisatie van Hulsman heeft het volgende resultaat opgeleverd.

Op de begraafplaats zijn circa 550 graftekens aangebracht. Niet aan alle graftekens kan een cultuurhistorische waarde worden toegedicht. In de inventarisatie kunnen we lezen hoe tot een bepaalde waarde beoordeling gekomen is.

Er zijn op basis van de inventarisatie 238 graftekens geselecteerd van de in totaal 550 graftekens die op de begraafplaats zijn geplaatst.

De selectie van graftekens heeft in verschillende categorieën plaats gevonden. Deze zijn op de kaart in de bijlage gemarkeerd in verschillende kleuraanduidingen. Niet aan alle categorieën is eenzelfde gewicht toegekend.

- Grafmonumenten die volgens de inventarisatie volledig in stand dienen te worden gehouden in de huidige situatie, en niet voor hergebruik in aanmerking komen: 52 (geel).
- Er zijn grafmonumenten waarbij het ondanks de bijzondere verschijningsvorm verantwoord is om een graf, onder strikte voorwaarden opnieuw uit te geven. Daarbij moet worden gedacht aan hergebruik van een grafmonument met behoud van de historische kenmerken dat heeft gemaakt dat het graf is geselecteerd. Gezien het geringe aantal en de kans dat de cultuur-historische kenmerken van een graf bij hergebruik worden aangetast kiezen wij er voor ook deze graven in stand te houden in de huidige situatie, en niet voor hergebruik in aanmerking te laten komen. Volgens de inventarisatie van Hulsman gaat het om 6 graven. (oranje).
- De grootste categorie van grafmonumenten die wel voor hergebruik in aanmerking komt, maar waarvan het grafteken bewaard dient te worden zijn de graven waarbij de mogelijkheid bestaat om een kleine, liggende of schuin geplaatste zerk in het horizontale deel van het graf te plaatsen. Het gaat om 159 geselecteerde grafmonumenten (blauw).
- Geselecteerd is voorts een aantal grafmonumenten waarbij het van belang is het omsluitende hekwerk te bewaren waarbij het mogelijk is een nieuwe (passende) zerk op het graf te plaatsen. In deze categorie zijn 11 graven geselecteerd (roze).
- Tenslotte zijn er 10 grafmonumenten geselecteerd waarbij de huidige tekstplaat vervangen kan worden door een nieuwe, mits die in materiaal, kleur en vorm overeen komt met de oude plaat. Daarbij moet echter gewaakt worden voor beschadigen van het oude grafteken. (groen)

Per graf zijn de precieze specificaties in de inventarisatie opgenomen.

Naar aanleiding van ingekomen reacties is het wenselijk om hier te verduidelijken dat daar waar in de Hulsman inventarisatie wordt gesproken over “niet voor hergebruik in aanmerking komend” met name wordt bedoeld op het in standhouden van het grafteken, de grafbedekking zoals nu aanwezig. De beoordeling ziet niet op het gebruik van de grafruimte. Waar wordt gesproken over “wel voor hergebruik in aanmerking komend” wordt bedoeld op het in standhouden van het grafteken waarbij echter wel de mogelijkheid bestaat een kleine zerk, of een nieuwe tekstplaat te plaatsen en hekwerken te herstellen. Ook is denkbaar dat in sommige individuele gevallen in goed overleg met de rechthebbende naar een maatwerkoplossing voor de plaatsing wordt gezocht voor de monumenten waarvoor geen hergebruik wordt voorgestaan om aldus de kwalificerende kenmerken van het grafteken te bewaren.

Aldus zijn er 238 graftekens geselecteerd waarvan het van belang is om deze in stand te houden. Daarvan zijn er 58 geselecteerd die niet voor hergebruik in aanmerking komen maar waarvan de instandhouding wel belangrijk is. 180 graven komen in aanmerking voor hergebruik waarbij het van belang is de graftekens te behouden. Verschillende voorbeelden hiervan zijn overigens al op de begraafplaats te vinden. De overige graven/graftekens op de begraafplaats zijn niet geselecteerd en komen in principe in aanmerking voor uitgifte voor nieuwe begravingen. Daarbij speelt echter wel een praktisch punt. De graven op deze begraafplaats zijn in het verleden zo ingericht dat ze naar de huidige maatstaven betrekkelijk klein zijn en zowel in de breedte als in de lengte heel dicht op elkaar zijn gesitueerd. Hierdoor is er voor moderne begravingen soms nauwelijks ruimte.

Het zal daarmee lang niet uitgesloten zijn dat, waar mogelijk graven, bij heruitgifte, samengevoegd moeten worden om nieuwe grafruimte op een verantwoorde wijze te kunnen inrichten. Ook kan de situatie zodanig zijn dat het om praktische redenen niet mogelijk is een graf voor hergebruik uit te geven. Met het oog op de instandhouding van de karakteristieke- en de cultuurhistorische waarden van de begraafplaats wordt op deze begraafplaats geen nieuwe grafruimte voor het doen van begravingen uitgegeven.

Voor het doen van begravingen zal uitsluitend hergebruik mogelijk zijn van bestaande grafruimte op de begraafplaats. Hiermee wordt bedoeld dat voor het doen van toekomstige begravingen op de begraafplaats aan de Schoolstraat uitsluitend gebruikt wordt gemaakt van thans bestaande grafruimte en er geen nieuw ruimtebeslag wordt gelegd voor het maken van nieuwe grafruimte. Bij het opnieuw uitgeven van bestaande graven voor het doen van een begraving is het belangrijk om criteria te stellen ten aanzien van het gebruik van graftekens en grafbedekking. Op grond van de beheer verordening van de begraafplaats is het college bevoegd om nadere regels te stellen ten aanzien van de uitvoering van graftekens en grafbedekking. Om de karakteristiek van de begraafplaats, die in belangrijke mate wordt ingegeven door de aanwezige grafmonumenten, te bewaren maakt het college ook gebruik van deze mogelijkheid om nadere regels te stellen voor de uitvoering van graftekens en grafbedekking en, in samenhang daarmee, nadere regels voor het instellen van, een grafmonumenten commissie. Deze commissie zal bij ingewikkelde verzoeken of twijfelgevallen omtrent het uiterlijk van nieuw te plaatsen of aan te passen grafmonumenten een advies uitbrengen aan het college in het kader van de vergunningverlening voor het plaatsen van een grafmonument. Het voorstel behelst het instellen van een kleine, compacte commissie die slagvaardig te werk kan gaan met vertegenwoordigers uit organisaties waarbij is vastgelegd dat zij zich richten op het herstel en behoud van cultuur-historische elementen uit de eilander samenleving. Het betreft een structurele werkzaamheid. Voorgesteld wordt om een vertegenwoordiging uit de Stichting "Sporen in het Zand" en de Cultuur Historische Vereniging "Schylge myn Lântse" in de commissie op te nemen.

Het bepalen van de rechthebbende op een graf.

Om grafruimte opnieuw te kunnen uitgeven en om vast te stellen wie er verantwoordelijk is voor de instandhouding van graftekens moet worden vastgesteld wie rechthebbende is op een graf. Wanneer er geen rechthebbenden meer zijn zal het grafrecht in het algemeen, na een besluit tot vervallenverklaring, terugvallen aan de houder van de begraafplaats, de gemeente.

Rechten ten aanzien van de uitgegeven graven

Om uitvoering te kunnen geven aan het behoud van de historische elementen op de begraafplaats is in de eerste plaats van belang om vast te stellen of er nog rechthebbenden zijn op de graven die op de begraafplaats aanwezig zijn. Na de vaststelling van het al dan niet aanwezig zijn van rechten komt tevens aan de orde de vraag of en onder welke condities het al dan niet mogelijk is om bestaande grafruimte opnieuw te gebruiken voor het doen van begravingen. De hier voren aangegeven categorisering van Hulsman Producties zal daarbij in belangrijke mate bepalend zijn.

Er zijn in de loop der tijd op de begraafplaats huurgraven en eigen graven uitgegeven. In de laatst vastgestelde beheerverordening voor de begraafplaatsen in 2004 is bepaald dat eigen graven in het vervolg alleen nog voor bepaalde tijd worden uitgegeven. Uiteindelijk wordt op die manier ook terugloop in het aantal eigen graven dat voor onbepaalde tijd is uit gegeven bewerkstelligd. Van veel van de graven die op de begraafplaats zijn ingericht, valt op dit moment niet vast te stellen of er nog eigenaren zijn.

Het is zeer wel mogelijk dat er om deze reden een groot aandeel van de oude graven toch aan de gemeente is vervallen. Het maakt een onderzoek en inventarisatie naar het eventueel nog bestaan van rechten en van rechthebbenden noodzakelijk. Het is van belang om hier ook duidelijk te stellen dat iemand zijn recht op een bepaald graf ook onomstotelijk moet kunnen aantonen op basis van een schriftelijke tenaamstelling door het college van burgemeester en wethouders.

Wanneer, na de inventarisatieperiode blijkt dat er niemand meer aanspraak maakt op een bepaald graf dan kan het college besluiten eventuele rechten op het graf vervallen te verklaren. Daarmee valt het graf weer terug naar de gemeente en kan met inachtneming van de beoordeling van het historisch karakter van het graf en bijbehorend grafmonument nader beoordeeld worden wat er met het graf kan gebeuren.

Inventarisatie, naspeuringen, communicatie met rechthebbenden of nabestaanden.

Op dit terrein moet redelijk veel inzet gepleegd worden. Veel hangt af van het aantal reacties dat er komt en de complexiteit daarvan. Vooralsnog wordt ingeschat dat het om ca. een halve dag per week gaat gedurende een jaar.

Voordat inhoudelijk op de verschillende situaties wordt ingegaan is het wenselijk om aan te geven welke begrippen er in deze beleidsnota worden gehanteerd en hoe ze worden geïnterpreteerd.

Zoals gesteld, kent de oude verordening voor de oude begraafplaats aan de Schoolstraat het begrip rechthebbende niet. In deze oude verordening wordt gesproken over eigenaar van een grafruimte. Die verordening is vervallen waarmee alleen de onder die verordening gevestigde en nog bestaande rechten gewaarborgd dienen te blijven.

Definities

In de verordening begraafplaatsen 2019 worden de navolgende begrippen gehanteerd die ook van toepassing zijn op de uitleg van de beleid- en beheervisie Gemeentelijke Begraafplaats Schoolstraat te West-Terschelling.

Rechthebbende: *natuurlijk persoon of rechtspersoon aan wie een uitsluitend recht is verleend op een particulier graf, een particulier urnengraf of een particuliere gedenkplaats*

Grafrecht: *het uitsluitend recht op een eigen graf of een urnengraf dan wel het recht op gebruik van een ruimte in een algemeen graf of van een urnennis.;*

Nabestaande: *een natuurlijk persoon, niet zijnde de rechthebbende op een graf, die in een aantoonbare familierechtelijke verhouding staat tot de overleden rechthebbende van dat graf.*

Belanghebbenden: *Personen of instellingen die geen rechthebbende of nabestaande zijn maar anderszins een belang hebben bij het gemeentelijk begraafplaatsenbeleid of bij de instandhouding van een graf. (In de praktijk bijv. stichtingen die het recht op het graf van de oprichter willen borgen).*

Ten aanzien van de aanspraken op een graf kunnen zich in theorie een viertal situaties voordoen:

Er is een levende rechthebbende, dan is de rechtsverhouding duidelijk. Deze is verantwoordelijk voor het graf. Ruiming of heruitgifte van een graf, waarvan de rechthebbende bekend is, kan alleen met diens toestemming plaatsvinden. De rechthebbende kan er voor kiezen het graf in stand te houden. In dat geval blijft de rechthebbende verantwoordelijk voor het onderhoud en dient er zorg voor te dragen dat het grafrecht nog bij leven, of anders uiterlijk binnen 6 maanden na zijn/haar overlijden, aan één rechtsoptvolger wordt overgedragen. Voor zover het adres van de rechthebbende bij de gemeente nog bekend is kan deze door middel van een brief worden benaderd met de vraag

In de laatste wijziging van de Wet op de lijkbezorging is een belangrijke verandering van het aanschrijven van rechthebbenden doorgevoerd. Waar de beheerder van de begraafplaats eerst de rechthebbende moest aanschrijven op het adres dat hem bekend was of redelijkerwijs bekend kon zijn, is door de wetgever nu gekozen voor het aanschrijven van de rechthebbende wiens adres hem bekend is. Er rust geen zware onderzoeksplicht meer op de beheerder van de begraafplaats. De verantwoordelijkheid voor het juiste adres komt hierdoor bij de rechthebbende te liggen. De beheerder van de begraafplaats hoeft dus niet meer actief te zoeken naar het juiste adres. Dat ligt overigens anders bij het laten vervallen van rechten, dan moet de gemeente wel aantonen dat zij het nodige heeft ondernomen om de rechthebbende te benaderen.

Er is geen rechthebbende bij de gemeente bekend.

Van het merendeel van de graven op de oude begraafplaats aan de Schoolstraat is niet bekend of er nog "eigenaren" zijn. Er is een procedure voor nodig om vast te stellen of er nog rechten op bepaalde graven bestaan. Om samenhang en afstemming in de werkzaamheden, die met de rechtsvaststelling gepaard gaan, te krijgen kiezen we voor een procedure voor de aanwezige graven in één keer. De graven waarvan bij de gemeente bekend is dat er een rechthebbende is, zijn uitgesloten in dat proces.

De procedure start met een publicatie in de lokale- en regionale pers, via de websites van de gemeente Terschelling en van Online Begraafplaatsen, door bekendmaking op de begraafplaats en door bij de betrokken graven aan te geven dat zij die een aantoonbaar recht op een graf hebben, nabestaanden of eventuele belanghebbenden, in de gelegenheid worden gesteld om zich te melden bij de gemeente.

De periode waarin men zich kan melden bedraagt een jaar vanaf het moment dat de oproeping in de genoemde media heeft plaats gehad en op de begraafplaats bekend is gemaakt. Binnen deze tijdsfase moet in alle redelijkheid worden aangenomen dat betrokkenen kennis hebben kunnen nemen van de oproep om eventuele rechten aan de gemeente kenbaar te kunnen maken. Het is daarbij aan de veronderstelde rechthebbende om zijn/haar recht op het graf onomstotelijk aan te tonen.

Er zijn geen levende rechthebbenden bekend, er zijn wel nabestaanden.

De situatie kan zich voordoen dat er geen levende rechthebbende meer valt vast te stellen, maar dat er sprake is van een nabestaande, die een aantoonbare familieband heeft met de overledene die in het graf is (zijn) begraven.

De gemeente kan dan het grafrecht op naam van een nabestaande over schrijven, conform de uitspraak van de bestuursrechter d.d. 3 april 2015 LEE 14/3152 BESLU MULD.

Overschrijving vindt dan plaats conform de termijn van uitgifte van het oorspronkelijke grafrecht wat voor onbepaalde tijd zal zijn.

De gemeente zal het recht overschrijven op naam van een nabestaande die als eerste schriftelijk een verzoek om overschrijving indient waaruit een aantoonbare familieband blijkt met de overledene die in het graf is (zijn) begraven. Daarbij geldt overigens de beperking dat er alleen van continuering van het recht sprake zal zijn als dat vervolgens tijdig wordt overgeschreven op een rechtsopvolger.

Daarnaast geldt als voorwaarde dat degene die, als nabestaande, een verzoek om her uitgifte van een bestaand graf doet de gemeente van tevoren vrijwaart van alle aanspraken van mogelijk andere nabestaanden op het bewuste graf. De gemeente wenst in geen enkel opzicht te treden in meningsverschillen tussen nabestaanden over de vraag wie een nieuw recht op een graf vestigt. Ook voor een nabestaande geldt dat deze zich gemeld moet hebben in de hiervoor aangegeven periode van een jaar na bekendmaking van de oproeping.

Er is geen levende rechthebbende, geen nabestaande wel een belanghebbende.

Er is wel een belanghebbende welke een belang heeft bij de instandhouding van het graf/grafteken. In dat geval stellen wij voor de zorg voor de instandhouding van het grafmonument door middel van een gebruiksovereenkomst te regelen. In zo'n geval wordt een graf niet opnieuw gebruikt voor het doen van een nieuwe begraaving. Hierin zit een verschil met de heruitgifte van graven op de begraafplaats aan de Longway waar het beleid met name gericht is op hergebruik van de grafcapaciteit terwijl op de oude begraafplaats aan de Schoolstraat juist aan het in standhouden van de karakteristiek en van bijzondere grafbedekking een groot gewicht wordt toegekend. Het aangaan van een gebruiksovereenkomst kan eerst plaats vinden nadat is vastgesteld dat er geen recht meer op een graf rust.

Het resultaat van de voren beschreven acties zal zijn dat er :

- een aantal graven is waarop geen aanspraak meer wordt gemaakt en waarvan rechten vervallen kunnen worden verklaard. Daarmee valt het graf weer terug aan de gemeente en kan met inachtneming van de beoordeling van het historisch karakter van het graf nader beoordeeld worden wat er met het graf kan gebeuren.
 - voor een aantal graven, zonder historische waarde, en die ook in praktische zin opnieuw kunnen worden gebruikt een nieuw recht wordt gevestigd voor bepaalde tijd met als doel dat deze graven door de nieuwe rechthebbende worden hergebruikt. De grafmonumenten afkomstig van deze graven kunnen geplaatst worden op delen van de begraafplaats waar zij een bijdrage leveren aan de karakteristiek van de begraafplaats.
 - voor een aantal graven wordt vastgesteld dat er een rechthebbende is. Voor zover nodig worden de gegevens in de gemeentelijke administratie daarop geactualiseerd. Het bekend zijn van een rechthebbende brengt de duidelijkheid met zich mee wie er verantwoordelijk is voor de instandhouding van het graf en de grafbedekking, namelijk de rechthebbende. Bij de instandhouding dient de rechthebbende ook te zorgen voor de instandhouding van de cultuur-historische waarde die op basis van de inventarisatie aan de grafbedekking is toegekend. Het eventueel verwaarlozen van het graf/de grafbedekking kan er toe leiden dat de grafrechten vervallen. De Wet op de lijkbezorging kent daartoe in artikel 28 een procedure.
- Afhankelijk van de beoordeling van de cultuur-historische waarden en van de feitelijke conditie en ligging van het graf kan de rechthebbende de grafruimte opnieuw in gebruik nemen voor het doen van een begraaving.
- vastgesteld wordt dat er geen rechthebbende is maar wel een nabestaande, die een aantoonbare familieband heeft met de overledene (n) die in het graf is (zijn) begraven. In dat geval kan een grafrecht te naam worden gesteld van de nabestaande op diens verzoek. E.e.a. conform de uitspraak van de bestuursrechter met betrekking tot de overschrijving van grafrechten op oude de begraafplaats aan de Schoolstraat d.d. 3 april 2015.
 - er is geen rechthebbende, geen nabestaande wel een belanghebbende welke een belang heeft bij de instandhouding van het graf/grafteken. In dat geval kan de zorg voor de instandhouding van het grafmonument door middel van een gebruiksovereenkomst geregeld worden.

In z'n algemeenheid geldt dat wanneer het recht op een graf bestaat of wordt overgeschreven er niet in alle gevallen de mogelijkheid zal zijn tot hergebruik van dat grafmonument. Dat is namelijk ook afhankelijk van de kwalificatie welke een graf kreeg in de inventarisatie van waardevolle grafmonumenten. Voor een aantal grafmonumenten geldt bijvoorbeeld dat de karakteristiek dusdanig is dat zij niet in aanmerking komen voor hergebruik en in stand gehouden worden in de huidige situatie.

Wanneer is vastgesteld wie rechthebbende op een graf is, en daarmee ook verantwoordelijk voor de instandhouding van het graf, en het zich daarop bevindende grafmonument, komt er een nieuwe fase in het beheer van de begraafplaats. In die fase zal moeten worden vastgesteld welke maatregelen er nodig zijn om de karakteristieke waarden van de begraafplaats en met name van de geselecteerde monumenten te bewaren en waar nodig te onderhouden en te herstellen. In die fase zal geïnventariseerd worden welke werkzaamheden er dienen plaats te vinden, met welke prioritering en welke kosten daarmee gemoeid zijn. Tevens zal worden onderzocht welke fondsen er eventueel beschikbaar zijn. Er moet rekening mee gehouden worden dat het aantal begravingen op de begraafplaats beperkt zal zijn en dat het beheer meer gericht zal zijn op de instandhouding van de begraafplaats en de karakteristieke waarden waardoor deze wordt gekenmerkt. Dat heeft gevolgen voor de exploitatie van de begraafplaats waarbij een kostendekkende exploitatie niet kan worden nagestreefd. Voorgesteld wordt om de volgende fase als een afzonderlijk project te kwalificeren in vervolg/naast het proces van de vaststelling van rechten op de aanwezige graven. Het is van belang om bij deze fase belangenorganisaties als bijv. de Cultuur Historische vereniging en Sporen in het Zand te betrekken.

Opnieuw gebruiken van graf ruimte

Alvorens in te gaan op het hergebruik van bestaande grafruimte is het van belang om aan te geven dat het beleid er op gericht is om op de oude begraafplaats aan de Schoolstraat geen geheel nieuwe grafruimte in te richten. Met het oog op de instandhouding van de karakteristieke- en de cultuurhistorische waarden van de begraafplaats wordt er op deze begraafplaats geen nieuwe grafruimte voor het doen van begravingen uitgegeven. Voor het doen van begravingen zal uitsluitend hergebruik mogelijk zijn van bestaande grafruimte op de begraafplaats.

Het proces van heruitgifte en ruiming dient zorgvuldig plaats te vinden. Er dient rekening te worden gehouden met een termijn van tenminste 12 maanden vanaf
aanvang/bekendmaking tot het moment waarop daadwerkelijk werkzaamheden kunnen worden uitgevoerd.

Wanneer de gemeente conform de voorgeschreven wijze weer kan beschikken over graven waarvan de rechten zijn vervallen dient te worden vastgesteld op welke wijze deze graven gereed gemaakt worden om, voor zover daarvoor geen beperkingen gelden als eerder vermeld, opnieuw te kunnen worden uitgegeven.

Een aantal vraagpunten dient daarbij beantwoord te worden.

Wanneer worden de vrijgevallen graven geschud/ stoffelijke resten samengevoegd/geruimd en gereedgemaakt voor het doen van een begraving.

- incidentele preparatie per graf korte tijd voor nieuw gebruik?
- alle vrijkomende graven worden in één keer geprepareerd?
- in eigen beheer prepareren of uitbesteden?
- waar blijven de stoffelijke resten na ruiming?

De Wet op de lijkbezorging schrijft voor dat overblijfselen op een begraafplaats ter aarde moeten worden besteld (art 31 lid 3). Dat kan op 2 manieren gebeuren: door herbegraven van de resten onder hetzelfde graf (schudden/verdiepen van een graf), of door overbrenging naar een verzamelgraf. Een verzamelgraf wordt meestal op een overhoek van de begraafplaats ingericht. Het is echter ook mogelijk om één of enkele graven waarvan de rechten vervallen zijn voor dit doel te gebruiken.

Hier dient zich de vraag aan welke ruimingssystematiek er gehanteerd gaat worden. Dit zal afhankelijk zijn van de grafruimte die na het volgen van de procedure aan de gemeente vervalt. Voor het opnieuw in gebruik nemen van grafruimte worden een tweetal systemen gebruikt.

1. Het schudden/verdiepen van een graf, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en de Landelijke Organisatie van Begraafplaatsen. (LOB) verstaan hier onder:

“Schudden/verdiepen is een vorm van ruimen waarbij alle stoffelijke resten (op alle diepten) uit dat graf verzameld worden en onder het graf geborgen, in een diepere laag.

Ongeveer twee derde van het opnieuw gebruiken van een graf in Nederland bestaat uit schudden/verdiepen.” Dit is de oudste en meest eenvoudige vorm van ruiming, aldus de VNG en de LOB.

2. Het ruimen van een graf. Onder ruimen wordt verstaan het leegmaken van een graf, waarbij de resten van een overledene opnieuw op een begraafplaats ter aarde worden besteld.

Ruimen kan alleen gebeuren op verzoek van de rechthebbende of wanneer de grafrechten op een eigen graf zijn vervallen en er dus geen sprake meer is van een rechthebbende. Bij algemene graven vindt ruiming eerst plaats na het verstrijken van de wettelijke grafrusttermijn van 10 jaar.

Het college volgt hierbij de methodiek dat wanneer een individueel graf wordt geruimd, te kiezen voor het schudden/verdiepen van een graf en wanneer er meerdere aaneengesloten graven worden geruimd te kiezen voor het onderbrengen van eventuele resten in een verzamelgraf op dezelfde begraafplaats.

Wordt een graf op naam gesteld met de mogelijkheid om de grafruimte opnieuw voor het doen van een begraafing te gebruiken, dan zal in z'n algemeenheid kunnen worden volstaan met het schudden/verdiepen van het graf. Door het schudden/verdiepen hoeft er niet geruimd te worden.

Verwacht wordt dat er geen sprake zal zijn van het ruimen van meerdere aangesloten graven. Gaat het om een individueel graf dan is het voorstel om het schudden/verdiepen op het moment van hergebruik van het graf te doen. In die situatie kan het graf in het algemeen worden verdiept en geschud. Deze werkzaamheden kunnen in eigen beheer worden uitgevoerd

Tarieven.

Voor het overschrijven van een grafrecht, c.q. het vestigen van een nieuw recht op een graf worden de tarieven gehanteerd als vastgelegd in de Tarieventabel behorend bij de verordening lijkbezorgingsrechten 2020. Bij het vestigen van een nieuw recht ten behoeve van het doen van een toekomstige begraafing geldt de betalingsregeling als vastgelegd in de beleidsnotitie capaciteit Algemene Begraafplaats Longway West-Terschelling vastgesteld door de gemeenteraad d.d. 27 november 2012.

Een recht op een graf wordt in het algemeen gevestigd op het moment dat een begraafing ook daadwerkelijk plaats vindt. In een dergelijk geval wordt bij de vestiging van het grafrecht tegelijkertijd het volledige grafrecht voor het vestigen van het recht voor een termijn van 20 jaar verrekend. De situatie kan zich voordoen dat een belanghebbende het recht op een bestaand graf, dat daar voor in aanmerking komt, vestigt voor het doen van een begraafing op termijn. In deze situatie is niet bekend wanneer het graf daadwerkelijk wordt gebruikt voor het doen van een begraafing. Daar kan nog geruime tijd overheen gaan.

Het is niet redelijk om thans, in zo'n situatie, het volledige tarief voor de duur van 20 jaar in rekening te brengen. Bij het vestigen van een nieuw recht op een bestaand graf met als doel om de grafruimte op termijn voor het doen van een begraafing op een later tijdstip, past een aparte tariefstelling. In deze situatie zal een tarief in rekening worden gebracht dat gelijk is aan de helft van het volledige tarief, zoals dat op het moment van uitgifte geldt. De uitgifte geldt ook dan voor een periode van 20 jaar met het recht om de periode nog eens te verlengen met 20 jaar, tegen betaling van idem de helft van het volledige tarief.

Wanneer het graf in de uitgegeven periode daadwerkelijk opnieuw in gebruik genomen wordt dan wordt op dat moment een nieuwe grafrechtenmijn van 20 jaar uitgegeven tegen betaling van het volledige tarief, zoals het op dat moment geldt, onder aftrek van de nog openstaande termijn waarvoor het halve tarief is betaald. Na overschrijving is de nieuwe rechthebbende verantwoordelijk voor het onderhoud en de instandhouding van het graf/grafmonument.

In geval er sprake is van het aangaan van een gebruiksovereenkomst worden er geen kosten in rekening gebracht. Op degene die de overeenkomst met de gemeente aangaat rust echter wel de plicht om het graf/grafteken te onderhouden en in stand te houden.

Periodieke evaluatie

De lijst van Hulsman is in 2004 samengesteld naar de toenmalige inzichten en kennis over de begraafplaats. Sinds die periode zijn grafmonumenten hersteld, toevoegingen gedaan en hebben begravingen plaats gevonden. Om de lijst actueel te houden is het wenselijk dat de lijst periodiek geëvalueerd wordt. Voorgesteld wordt om dat 1 x per 10 jaar te doen. Onderdeel daarvan kan zijn om de plattegrond die gebruikt is door Hulsman om te zetten naar een meer actuele ondergrond. Daarbij kunnen eventuele omissies opgelost worden.

Communicatie

Communicatie is in een proces als het onderhavige uitermate belangrijk. Enerzijds binnen de organisatie om tot een goed integraal proces van uitvoering te komen en waarin er veel aandacht is voor een zorgvuldige uitvoering van de werkzaamheden. Bij de interne communicatie zijn er twee doelgroepen: de direct betrokken medewerkers en de overige medewerkers van de gemeente. Deze laatste groep dient globaal op de hoogte te zijn van de plannen en overwegingen. De direct betrokkenen worden op de hoogte gehouden middels overleg, verslagen en regelmatig een 'stand-van-zaken-memo'. Anderzijds is het communicatieproces naar buiten bij dit gevoelige onderwerp van wezenlijk belang om begrip en draagvlak te vinden voor de plannen die de gemeente ter hand wil nemen. We hebben gezien dat het proces veel tijd vraagt. Dat komt met name omdat er in het proces veel en voorzichtige communicatie moet plaats vinden. Externe doelgroepen zijn onder meer: belanghebbenden, inwoners Terschelling, begrafenisondernemer/-vereniging, de Cultuur Historische vereniging, Stichting Sporen in het zand, andere overheden, bezoekers graven.

Het communicatieproces begint als het ware ook met het informeren van de burgers over hoe de gemeente het beheer in de begraafplaatsencapaciteit wil gaan aanpakken. Het is belangrijk om de achterliggende motiveringen en overwegingen duidelijk te maken. Voor zo'n uitgebreide informatievoorziening is een website geschikt. De gemeente heeft de mogelijkheid om een zogenaamde projectpagina binnen het thema "actueel" in te richten. Hier kan ook de laatste stand van zaken op bijgehouden worden. Andere belangrijke communicatiemiddelen zijn: De Terschellinger, bebording bij de begraafplaats en eventueel regionale media bij het zoeken naar rechthebbenden. De voorgenomen activiteit ten aanzien van de bepaling van de rechten op een graf wordt op de begraafplaats zelf en in de media aangekondigd tenminste een jaar voordat de ook feitelijk toepassing wordt gegeven aan het beleid. Verder wordt er gedurende de periode van ter inzage legging van het concept beleid een inloopmiddag gehouden op het gemeentehuis. Een aandachtspunt bij de communicatie zal zijn om het zo gericht mogelijk te maken. Dit betekent bijvoorbeeld dat naast de inzet van media mensen ook persoonlijk aangeschreven kunnen worden, als dat mogelijk is.

In het traject zal communicatie en het uitzoeken van zaken en contacten met rechthebbenden of nabestaanden veel tijd en inzet zal vragen. Dat zal zeker in het eerste jaar spelen. Rekening dient te worden gehouden met een gemiddelde van een 1/2 dag per week.

Samenvatting en conclusies.

Op de oude begraafplaats aan de Schoolstraat te West-Terschelling wordt sinds 1829 begraven. De begraafplaats bevat waardevolle onderdelen van het funerair verleden van Terschelling en laat in de grafmonumenten de directe verbondenheid zien met de geschiedenis van de eilander gemeenschap. De verbondenheid van de gemeenschap met de zee, de scheepvaart komen nadrukkelijk tot uiting op deze plek. De begraafplaats is daarmee heden ten dage en naar de toekomst een verbeelding van de historie van de eilander gemeenschap in de 19^e en de 20^e eeuw.

Het behoud van de karakteristiek van deze begraafplaats is een doelstelling voor de instandhouding er van en de instandhouding van de mogelijkheid om op bescheiden schaal nieuwe begravingen te laten plaats vinden. Daarbij zal bij de plaatsing van nieuwe grafmonumenten en grafbedekkingen in materiaal en vormgeving worden aangesloten bij de karakteristiek van de grafmonumenten die bepalend zijn voor het historisch karakter van de begraafplaats. Het college maakt daarbij gebruik van zijn bevoegdheid om nadere regels te stellen ten aanzien van de uitvoering van graftekens/grafbedekking.

Waardevolle graven/grafbedekking:

Conform de inventarisatie van de graven op de begraafplaats zijn er graven met waardevolle grafmonumenten:

- die volgens de inventarisatie volledig in stand dienen te worden gehouden in de huidige situatie, en niet voor hergebruik in aanmerking komen.
- die wel voor hergebruik in aanmerking komen maar waarvan het grafteken bewaard dient te worden.
- waarbij het van belang is het omsluitende hekwerk te bewaren waarbij het mogelijk is een nieuwe (passende) zerk op het graf te plaatsen.
- geselecteerd waarbij de huidige tekstplaat vervangen kan worden door een nieuwe, mits die in materiaal, kleur en vorm overeenkomt met de oude plaat.
- overige graven die in beginsel in aanmerking komen voor het doen van een nieuwe begraving maar waarbij de ligging ten opzichte van andere graven een beperking kan vormen die vaak per geval beoordeling vraagt. Ten aanzien van de verschijningsvorm van de grafmonumenten/grafbedekking zijn er beperkingen in afmetingen en materiaalkeuze die een gevolg zijn van het historisch karakter van de begraafplaats. De criteria voor de uitvoering van nieuwe graftekens en grafbedekking worden door het college van burgemeester en wethouders vastgelegd in nadere regels ter uitvoering van de beheerverordening.

Overschrijven/vestigen grafrechten:

- Er is een rechthebbende: In dat geval is overschrijven van het grafrecht niet aan de orde. Zo nodig de gegevens in de gemeentelijke administratie actualiseren.
- Er is geen rechthebbende, wel een nabestaande waarvan de familierechtelijke band met de overledene aantoonbaar is. In dat geval wordt het grafrecht op verzoek van de nabestaande op diens naam overgeschreven.
- Er is geen rechthebbende, geen nabestaande, wel een belanghebbende die het graf in stand wil houden. Hiervoor wordt een gebruiksovereenkomst met de belanghebbende aangegaan.
- Geen van de voorgaande situaties is van toepassing. Er is wel een verzoek tot begraving op de oude begraafplaats aan de Schoolstraat. Alsdan wordt nagegaan of het mogelijk is om op de bestaande grafruimte opnieuw een recht te vestigen, met in achtneming van de beperkingen die gelden voor de oude begraafplaats, als de fysieke mogelijkheid om op een bepaalde plaats verantwoord te begraven en de

beperkingen ten aanzien van de toe te passen grafmonumenten.

Communicatie:

De aan het proces inherente communicatie bestaat er in betrokken burgers en belangengroeperingen te informeren, te betrekken bij de beleidsformulering en in de gelegenheid te stellen op het beleidsvoornemen te reageren.
